



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/158/2002

NASTROJE SPOŁECZNE WE WRZEŚNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W porównaniu z sierpniem poprawiły się oceny kierunku rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce. Nadal jednak są bardzo krytyczne. Obecnie trzy piąte badanych (spadek z 64% do 60%) uważa, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku, a niemal jedna czwarta (wzrost z 19 do 24%) jest odmiennego zdania.
- W ciągu ostatniego miesiąca minimalnie zmniejszyła się (o 3 punkty) liczba badanych źle oceniających sytuację polityczną. W dalszym ciągu jednak opinie negatywne (39%) przeważają nad pozytywnymi (10%). Podobnie jak w sierpniu ponad jedna trzecia badanych (38%) określa sytuację polityczną jako przeciętną (ani dobra, ani zła).
- We wrześniu utrzymała się odnotowana przed miesiącem poprawa opinii o sytuacji gospodarczej, co wyraża się spadkiem ocen negatywnych (z 71% do 68%). Odsetek ocen pozytywnych (3%) od wielu miesięcy pozostaje stabilny, natomiast od sierpnia minimalnie wzrosła (z 21% do 24%) liczba opinii ambiwalentnych.
- Nie zmieniły się oceny dotyczące sytuacji w zakładach pracy. Nieco ponad jedna trzecia respondentów aktywnych zawodowo (35%) określa kondycję swoich zakładów pracy jako złą, prawie jedna trzecia (30%) jako dobrą, a minimalnie większy odsetek niż miesiąc temu (wzrost z 30% do 33%) uznaje ją za przeciętną.
- Prawie bez zmian pozostały oceny warunków materialnych gospodarstw domowych. Niemal co czwarty badany (23%) jest zadowolony ze swojej sytuacji materialnej, niespełna jedna trzecia (30%) wyraża niezadowolenie, a niemal połowa (47%) ocenia warunki materialne swoich gospodarstw domowych jako przeciętne.
- We wrześniu poprawiły się przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji w Polsce w najbliższym czasie oraz sytuacji politycznej i gospodarczej.

Po odnotowanym w sierpniu wzroście społecznego optymizmu wrzesień¹ przyniósł kolejną, chociaż niewielką, poprawę nastrojów społecznych. Wyraża się to przede wszystkim nieznacznie lepszymi ocenami kierunku rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, a także niewielkim wzrostem optymizmu w przewidywaniach dotyczących rozwoju wydarzeń w Polsce w najbliższej przyszłości oraz sytuacji politycznej i gospodarczej. Nie zmienia to jednak faktu, że od długiego czasu w opiniach o sytuacji bieżącej dominuje pesymizm, a negatywne oceny dotyczące polityki i gospodarki - mimo odnotowanego w tym miesiącu minimalnego spadku ich liczby - wielokrotnie przeważają nad pozytywnymi.

OCENY

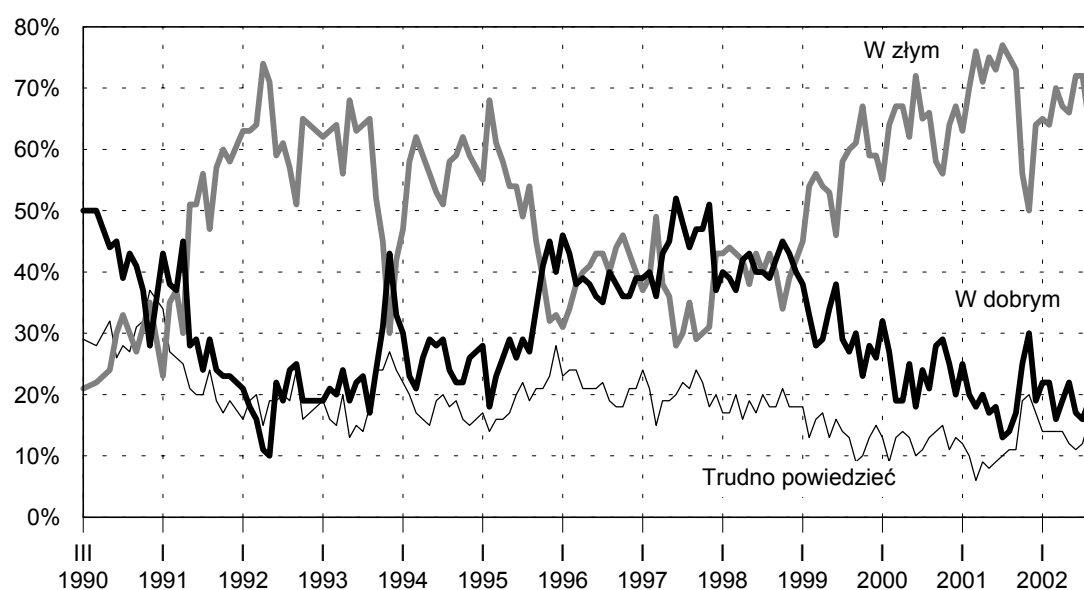
We wrześniu poprawiły się oceny kierunku rozwoju ogólnej **sytuacji w kraju**. Nadal jednak są bardzo krytyczne. Obecnie trzy piąte badanych (60%, spadek o 4 punkty) uważa, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku, a niemal jedna czwarta (24%, wzrost o 5 punktów) jest przeciwnego zdania. Tak jak przed miesiącem co szósty ankietowany (16%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	2001				2002									
	w procentach													
W dobrym	17	25	30	19	22	22	16	19	22	17	16	19	24	
W złym	73	56	50	64	65	64	70	67	66	72	72	64	60	
Trudno powiedzieć	11	19	20	17	14	14	14	14	12	11	12	16	16	

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (148) przeprowadzono w dniach 6-9 września 2002 roku na 1235-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, SYTUACJA W NASZYM KRAJU ZMIERZA W DOBRYM CZY TEŻ W ZŁYM KIERUNKU?



Pominięto „trudno powiedzieć“

Prawie we wszystkich grupach społecznych i zawodowych przeważają krytyczne opinie o rozwoju sytuacji w Polsce. Wyjątek stanowią kadra kierownicza i inteligencja oraz osoby z wyższym wykształceniem, wśród których poglądy na ten temat są podzielone (por. tabele aneksowe). Przedstawiciele tych grup społecznych oraz respondenci zadowoleni z warunków materialnych własnych gospodarstw domowych zdecydowanie częściej niż pozostali wyrażają optymizm w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju i znacznie rzadziej niż inni - krytycyzm. Obecną sytuację w Polsce najkrytyczniej oceniają rolnicy (85% opinii negatywnych i tylko 4% pozytywne).

Postrzeganie bieżącej sytuacji w kraju powiązane jest z poglądami politycznymi i sympatiami partyjnymi ankietowanych. Rozwój sytuacji w Polsce najgorzej oceniają badani identyfikujący się z prawicą (65% opinii negatywnych i 20% pozytywnych). Wśród respondentów o poglądach lewicowych również przeważają opinie krytyczne (54%), jednak więcej niż co trzeci (36%) jest zadowolony z rozwoju sytuacji w Polsce.

Bardziej zróżnicowane są opinie potencjalnych elektoratów poszczególnych partii i ugrupowań politycznych. Krytycyzmem w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju wyróżniają się wyborcy LPR i Samoobrony (odpowiednio: 83% i 75% ocen negatywnych). Natomiast wśród zwolenników SLD-UP oraz sympatyków PO opinie pozytywne nieznacznie przeważają nad negatywnymi.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju***									
	dobry					zły				
	V	VI	VII	VIII	IX	V	VI	VII	VIII	IX
	2002									
	w procentach									
SLD-UP	39	35	30	43	47	53	57	60	39	42
PSL	32	10	13	26	38	59	79	79	46	46
PO	37	36	29	23	43	51	55	53	67	40
PiS	27	23	21	17	21	56	71	70	67	62
LPR**	15	12	5	26	9	80	84	83	69	83
Samoobrona	15	4	10	16	15	77	93	89	76	75
Niezdecydowani, na kogo głosować	14	12	16	16	22	62	75	58	61	52
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	13	10	10	11	15	74	76	78	72	69

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych.
 ** Zwolennicy LPR liczą w badanej próbie 39 osób, dlatego dane dotyczące tej partii należy traktować z ostrożnością.
 *** Pominięto „trudno powiedzieć”.

W porównaniu z sierpniem minimalnie zmniejszył się (o 3 punkty, do 39%) odsetek badanych negatywnie oceniających **sytuację polityczną**, natomiast w zasadzie nie zmieniła się liczba wystawiających jej noty pozytywne (10%). Podobnie jak w poprzednich miesiącach prawie dwie piąte ankietowanych (38%) twierdzi, że sytuacja polityczna w naszym kraju jest przeciętna (ani dobra, ani zła). Obecnie odsetki opinii krytycznych i ambiwalentnych są zbliżone. Od wielu miesięcy nie zmienia się jednak ogólna konstatacja, że w opinii społecznej sytuacja polityczna w Polsce jest zła - noty krytyczne wyraźnie przeważają nad pozytywnymi.

Tabela 3

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
– dobra	6	10	12	7	10	9	6	8	9	6	6	9	10
– ani dobra, ani zła	32	42	41	36	40	38	37	39	37	33	36	37	38
– zła	52	37	33	48	40	42	46	42	42	51	48	42	39
Trudno powiedzieć	10	11	14	9	10	11	11	11	12	10	9	12	13

We wrześniu utrwała się odnotowana przed miesiącem poprawa opinii o **sytuacji gospodarczej**, co wyraża się spadkiem ocen negatywnych (o 3 punkty, do 68%). Odsetek ocen pozytywnych (3%) od wielu miesięcy pozostaje stabilny, natomiast od sierpnia minimalnie wzrosła (z 21% do 24%) liczba opinii ambiwalentnych.

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
– dobra	4	3	3	2	3	2	3	3	2	3	2	3	3
– ani dobra, ani zła	22	21	21	21	18	18	18	22	22	18	19	21	24
– zła	70	72	71	74	75	76	75	70	70	74	76	71	68
Trudno powiedzieć	4	4	5	3	4	4	4	5	6	5	3	4	5

Stabilne pozostały oceny **sytuacji w zakładach pracy**. Podobnie jak w sierpniu nieco ponad jedna trzecia respondentów aktywnych zawodowo (35%) określa kondycję swoich zakładów pracy jako złą, prawie jedna trzecia (30%) jako dobrą, a minimalnie większy odsetek niż przed miesiącem (wzrost z 30% do 33%) uznaje ją za przeciętną.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	571	473	451	472	417	437	442	463	484	489	477	450	542
– dobra	31	33	31	30	31	32	29	36	30	29	31	31	30
– ani dobra, ani zła	35	32	34	30	31	36	32	35	36	35	31	30	33
– zła	31	32	32	39	36	31	36	28	31	34	35	36	35
Trudno powiedzieć	3	4	3	1	2	1	3	1	3	2	3	3	2
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– dobra	35	35	34	34	33	33	34	40	33	37	38	35	40
– ani dobra, ani zła	35	30	37	26	42	37	34	38	37	37	37	26	32
– zła	29	30	27	38	24	28	32	22	29	24	22	33	26
Trudno powiedzieć	2	4	2	2	0	2	1	0	1	2	3	6	2
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	28	36	27	26	32	48	42	40	26	28	23	35	30
– ani dobra, ani zła	42	29	34	34	37	33	25	28	44	37	27	26	33
– zła	29	33	36	40	29	16	32	32	27	35	50	37	35
Trudno powiedzieć	1	2	3	0	2	4	1	0	3	0	0	2	1
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	41	41	39	36	37	35	30	43	38	35	35	37	29
– ani dobra, ani zła	40	34	33	34	29	37	38	31	33	37	34	32	37
– zła	16	19	23	30	34	28	30	23	26	27	29	31	31
Trudno powiedzieć	3	5	4	1	0	0	2	3	3	1	2	0	3
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	5	0	2	0	7	4	4	8	8	0	4	7	2
– ani dobra, ani zła	15	30	28	24	8	30	26	51	37	27	16	45	25
– zła	74	70	71	76	85	66	64	41	55	71	79	47	72
Trudno powiedzieć	6	0	0	0	0	1	6	0	0	3	0	1	1

We wrześniu odnotowaliśmy niewielkie zmiany ocen **ogólnych warunków życia rodzin**. Minimalnie mniej badanych niż przed miesiącem (spadek z 26% do 23%) twierdzi, że żyje im się źle. Tak jak w sierpniu nieco więcej niż jedna piąta respondentów (22%) wyraża zadowolenie, a ponad połowa (54%) uważa, że żyje im się przeciętnie.

Tabela 6

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	2001				2002									
	w procentach													
- dobrze	21	24	22	21	20	22	18	23	18	20	21	22	22	
- ani dobrze, ani źle	51	52	52	53	55	55	54	54	54	55	54	52	54	
- źle	28	24	26	26	25	24	28	23	27	25	25	26	23	
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	

Stabilne pozostały oceny **warunków materialnych gospodarstw domowych** respondentów. Podobnie jak w ubiegłym miesiącu niemal co czwarty badany (23%) jest zadowolony ze swojej sytuacji materialnej, mniej niż co trzeci (30%) wyraża niezadowolenie, a niemal połowa (47%) ocenia warunki materialne swoich gospodarstw domowych jako przeciętne.

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	2001				2002									
	w procentach													
- dobre	15	23	19	23	23	24	18	22	20	19	19	22	23	
- ani dobre, ani złe	47	43	47	41	43	45	44	47	45	45	46	46	47	
- złe	38	34	34	36	34	31	38	31	35	36	35	32	30	

PRZEWIDYWANIA

W porównaniu z sierpniem poprawiły się przewidywania dotyczące rozwoju ogólnej sytuacji w kraju w najbliższej przyszłości oraz sytuacji politycznej i gospodarczej.

Obecnie nieco mniej osób niż przed miesiącem (spadek z 34% do 30%) przewiduje, że w ciągu roku ogólna **sytuacja w Polsce** się pogorszy, nieco więcej zaś (wzrost z 11% do 15%) liczy na poprawę w tym zakresie. Niemal połowa ankietowanych (47%) nie oczekuje żadnych zmian.

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
Poprawi się	11	20	22	11	13	15	9	12	12	11	12	11	15
Nie zmieni się	51	49	44	41	46	43	43	42	49	44	44	48	47
Pogorszy się	29	20	26	39	35	33	40	37	32	38	37	34	30
Trudno powiedzieć	9	10	8	9	7	9	7	9	7	7	7	7	8

We wszystkich grupach społeczno-zawodowych i demograficznych oraz bez względu na sympatie polityczne respondentów najczęstsze są opinie, że w najbliższym czasie sytuacja w Polsce się nie zmieni. Największymi optymistami w przewidywaniach dotyczących rozwoju ogólnej sytuacji w kraju są potencjalni wyborcy SLD, z których niemal co trzeci liczy na poprawę w tej dziedzinie. Z nadzieją patrzy w przyszłość także elektorat PO - wśród potencjalnych wyborców tej partii, choć nie tak wyraźnie jak w elektoracie SLD, optymizm w prognozowaniu rozwoju wydarzeń w Polsce przeważa nad pesymizmem. Najwięcej pesymistów jest w elektoracie LPR - 51% sympatyków tej partii przewiduje, że w najbliższym czasie sytuacja w Polsce się pogorszy.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju***											
	poprawa				bez zmian				pogorszenie			
	VI	VII	VIII	IX	VI	VII	VIII	IX	VI	VII	VIII	IX
	2002											
w procentach												
SLD-UP	26	21	23	31	50	47	54	52	22	26	15	12
PSL	7	13	15	10	51	30	67	58	34	50	13	26
PO	17	12	24	25	57	64	42	52	25	23	30	21
PiS	7	13	11	12	54	51	62	53	32	31	27	33
LPR**	9	7	12	12	44	33	42	34	45	52	43	51
Samoobrona	3	16	7	13	25	40	45	48	66	42	47	31
Niezdecydowani, na kogo głosować	10	12	11	14	39	44	50	48	35	20	33	20
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	7	7	6	9	43	42	42	45	42	59	42	36

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych.
 ** Zwolennicy LPR liczą w badanej próbie 39 osób, dlatego dane dotyczące tej partii należy traktować z ostrożnością.
 *** Pominięto „trudno powiedzieć”.

W porównaniu z sierpniem minimalnie poprawiły się prognozy dotyczące sytuacji politycznej i gospodarczej Polski. W ciągu miesiąca nieco ubyło (z 17% do 13%) respondentów przewidujących pogorszenie **sytuacji politycznej**. W zasadzie nie zmieniły się odsetki badanych prognozujących poprawę w tym zakresie (9%) oraz nieoczekujących żadnych zmian (62%).

Tabela 10

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
– poprawi się	16	27	22	16	16	17	12	11	10	9	9	10	9
– nie zmieni się	53	49	49	53	53	53	57	59	61	58	58	60	62
– pogorszy się	17	11	14	19	17	16	18	18	15	22	20	17	13
Trudno powiedzieć	14	13	14	12	14	14	13	12	14	11	12	14	15

Obecnie mniej osób niż w sierpniu (spadek z 26% do 20%) spodziewa się pogorszenia **sytuacji gospodarczej**, a nieco więcej (wzrost z 14% do 18%) ma nadzieję na poprawę w tej dziedzinie. Ponad połowa badanych (wzrost z 50% do 52%) jest zdania, że w najbliższym czasie sytuacja gospodarcza się nie zmieni.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
– poprawi się	14	22	19	12	14	17	12	14	12	11	13	14	18
– nie zmieni się	51	52	48	48	50	47	49	47	54	49	47	50	52
– pogorszy się	23	16	21	31	28	25	29	32	25	32	30	26	20
Trudno powiedzieć	12	10	12	9	8	11	10	7	9	8	10	10	11

Nie zmieniły się przewidywania dotyczące **zakładów pracy respondentów**: mniej niż jedna czwarta pracujących (23%) liczy się z pogorszeniem ich kondycji, co ósmy (12%) oczekuje poprawy sytuacji, a najwięcej osób (55%) nie spodziewa się żadnych zmian.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	2001				2002									
	w procentach													
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)														
N=	567	473	451	473	423	441	442	471	484	492	480	451	543	
– poprawi się	13	13	11	10	9	9	9	13	11	10	11	10	12	
– pozostanie bez zmian	56	59	57	55	55	60	56	53	55	57	57	55	55	
– pogorszy się	18	19	19	25	27	22	27	23	24	22	21	22	23	
Trudno powiedzieć	13	9	13	10	10	8	8	11	10	11	11	13	10	
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych														
– poprawi się	11	12	8	7	4	4	5	5	10	6	9	7	8	
– pozostanie bez zmian	62	57	62	59	68	69	61	62	59	59	62	56	63	
– pogorszy się	16	20	19	30	21	21	29	26	27	27	19	24	22	
Trudno powiedzieć	10	11	10	5	7	6	5	7	4	8	10	14	8	
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej														
– poprawi się	12	12	14	15	12	12	9	14	9	14	15	12	15	
– pozostanie bez zmian	59	55	47	50	42	58	54	47	61	50	46	52	41	
– pogorszy się	11	23	24	27	35	22	31	27	17	20	35	24	30	
Trudno powiedzieć	18	10	15	9	11	8	7	12	13	16	4	12	14	
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem														
– poprawi się	16	16	14	10	15	14	14	21	11	14	14	13	16	
– pozostanie bez zmian	57	64	60	56	59	55	61	50	56	62	60	60	53	
– pogorszy się	16	15	12	20	20	22	16	16	23	14	14	17	19	
Trudno powiedzieć	11	5	15	14	7	9	9	13	10	11	11	10	12	
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych														
– poprawi się	5	13	7	10	1	4	8	1	14	6	5	8	7	
– pozostanie bez zmian	36	52	52	56	40	59	39	55	37	51	53	51	58	
– pogorszy się	38	22	32	31	54	31	46	34	32	33	33	30	32	
Trudno powiedzieć	21	14	9	3	5	5	7	9	18	11	10	11	3	

W zasadzie nie zmieniły się przewidywania dotyczące **ogólnych warunków życia respondentów i ich rodzin**. Nadal przeważają badani nieprzewidujący żadnych zmian w tym zakresie (wzrost z 54% do 56%). Minimalnie zmalała (z 22% do 19%) liczba osób obawiających się pogorszenia warunków życia. W dalszym ciągu do nielicznych należą ci, którzy mają nadzieję, że w najbliższej przyszłości będzie im się żyło lepiej niż obecnie (13%).

Tabela 13

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinnie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2001				2002								
	w procentach												
– lepiej	15	17	14	13	14	15	12	14	13	12	15	12	13
– tak samo	54	54	55	51	53	52	52	53	53	53	52	54	56
– gorzej	20	18	18	24	23	22	27	21	24	22	22	22	19
Trudno powiedzieć	12	11	13	12	11	11	9	12	11	13	11	12	12

Największy optymizm w przewidywaniach dotyczących warunków życia rodzin wykazują te same grupy społeczne, które obecnie zajmują uprzywilejowaną pozycję społeczną i ekonomiczną: osoby z wyższym wykształceniem oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Co trzeci badany znajdujący się w złej sytuacji materialnej obawia się dalszego pogorszenia warunków życia swojej rodziny.

★

★

★

Odnotowane zmiany opinii dotyczące różnych dziedzin życia społecznego nie są duże, na ogół mieszczą się w granicach błędu statystycznego. Wielkość tych zmian świadczy raczej o „stabilizacji w kierunku poprawy” niż o wyraźnej zmianie opinii. Jednak fakt, że zarówno w ocenach, jak i przewidywaniach dotyczących ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej i gospodarczej drugi miesiąc z rzędu notujemy niewielki, ale systematyczny spadek pesymizmu, skłania do uznania odnotowanych zmian za wskaźnik tendencji do poprawy utrzymujących się od dawna złych nastrojów społecznych.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza
w dobrym czy też w złym kierunku?
(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	61	16	1235
Płeć				
Mężczyźni	26	62	12	590
Kobiety	22	59	19	645
Wiek				
18-24 lat	35	56	10	191
25-34	28	57	15	223
35-44	21	63	16	225
45-54	19	66	16	245
55-64	19	63	18	149
65 lat i więcej	22	57	21	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	60	20	450
Miasto do 20 tys.	17	67	17	168
20-100 tys.	28	61	11	228
101-500 tys.	24	63	13	247
501 tys. i więcej mieszk.	35	51	14	142
Wykształcenie				
Podstawowe	22	60	18	325
Zasadnicze zawodowe	19	64	17	328
Średnie	24	64	12	460
Wyższe	42	39	19	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	42	19	73
Prac.umysł.niż.szczebła	25	60	15	105
Pracownicy fiz.- umysł.	26	57	17	110
Robotnicy wykwalifikowani	23	66	11	100
Robotnicy niewykwalifik.	10	68	22	43
Rolnicy	4	85	11	69
Pracujący na własny rach.	21	64	15	53
Bierni zawodowo				
Renciści	20	58	22	132
Emeryci	22	61	18	230
Uczniowie i studenci	48	45	7	94
Bezrobotni	19	65	16	167
Gospodynie domowe i inni	24	65	12	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	58	15	197
spółce właścicieli	30	52	18	95
prywatnych i państwa	23	62	15	194
sekt. pryw. poza rolnict.	4	84	12	65
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	15	71	14	152
300-399	23	64	13	100
400-599	19	67	13	214
600-800	22	61	17	205
Powyżej 800 zł	38	50	13	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	72	17	367
Średnie	23	60	17	585
Dobre	40	47	12	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	49	28	90
Raz w tygodniu	21	63	16	624
1-2 razy w miesiącu	27	57	17	190
Kilka razy w roku	26	64	10	214
W ogóle nie uczestniczy	30	56	14	116
Poglądy polityczne				
Lewica	36	54	11	347
Centrum	25	59	16	303
Prawica	20	65	15	238
Trudno powiedzieć	13	66	21	346

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	38	39	13	1235
Płeć					
Mężczyźni	11	39	42	8	590
Kobiety	8	37	37	18	645
Wiek					
18-24 lat	10	45	33	11	191
25-34	8	37	45	10	223
35-44	7	38	42	12	225
45-54	11	40	39	11	245
55-64	14	31	44	12	149
65 lat i więcej	9	36	32	23	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	8	37	35	19	450
Miasto do 20 tys.	6	37	45	13	168
20-100 tys.	12	40	40	9	228
101-500 tys.	11	37	42	10	247
501 tys. i więcej mieszk.	13	42	40	5	142
Wykształcenie					
Podstawowe	6	36	38	20	325
Zasadnicze zawodowe	7	38	42	13	328
Średnie	13	39	38	10	460
Wyższe	13	43	38	6	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	33	49	2	73
Prac. umysł. niż. szczebla	9	50	34	6	105
Pracownicy fiz.-umysł.	20	36	35	9	110
Robotnicy wykwalifikowani	8	39	35	18	100
Robotnicy niewykwalifik.	9	29	44	19	43
Rolnicy	0	39	46	14	69
Pracujący na własny rach.	6	33	55	6	53
Bierni zawodowo					
Renciści	7	40	37	17	132
Emeryci	10	37	35	18	230
Uczniowie i studenci	14	43	31	12	94
Bezrobotni	6	38	46	10	167
Gospodynie domowe i inni	8	32	40	21	56
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	13	40	36	11	197
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	17	39	35	10	95
sekt. pryw. poza rolnict.	9	36	48	8	194
prywatnym gosp. rolnym	0	38	45	17	65
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	10	36	38	17	152
300-399	6	33	47	14	100
400-599	10	38	39	14	214
600-800	10	37	43	9	205
Powyżej 800 zł	17	53	26	4	140
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	33	48	15	367
Średnie	8	41	37	14	585
Dobre	21	39	32	8	283
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	11	35	46	9	90
Raz w tygodniu	8	41	37	14	624
1-2 razy w miesiącu	10	37	34	19	190
Kilka razy w roku	7	35	47	11	214
W ogóle nie uczestniczy	21	32	43	5	116
Poglądy polityczne					
Lewica	19	43	32	7	347
Centrum	6	48	37	9	303
Prawica	9	33	51	7	238
Trudno powiedzieć	3	29	40	27	346

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	3	24	68	5	1235
Płeć					
Mężczyźni	3	23	71	3	590
Kobiety	4	25	65	6	645
Wiek					
18-24 lat	4	29	63	4	191
25-34	3	24	70	2	223
35-44	3	21	72	4	225
45-54	3	27	66	4	245
55-64	3	20	74	3	149
65 lat i więcej	4	21	65	10	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	23	66	8	450
Miasto do 20 tys.	1	26	71	2	168
20-100 tys.	5	23	69	3	228
101-500 tys.	2	24	70	3	247
501 tys. i więcej mieszk.	3	26	70	4	142
Wykształcenie					
Podstawowe	4	24	63	8	325
Zasadnicze zawodowe	3	24	68	4	328
Średnie	3	24	71	3	460
Wyższe	6	23	68	4	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	25	68	2	73
Prac. umysł. niż. szczebla	3	20	74	3	105
Pracownicy fiz.-umysł.	2	27	69	2	110
Robotnicy wykwalifikowani	1	20	73	6	100
Robotnicy niewykwalifik.	10	24	53	14	43
Rolnicy	0	21	78	0	69
Pracujący na własny rach.	0	19	76	5	53
Bierni zawodowo					
Renciści	1	29	64	6	132
Emeryci	4	22	67	7	230
Uczniowie i studenci	6	28	65	1	94
Bezrobotni	5	23	69	3	167
Gospodynie domowe i inni	5	35	52	9	56
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	4	23	70	3	197
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	1	26	67	6	95
sekt. pryw. poza rolnict.	3	22	70	4	194
prywatnym gosp. rolnym	0	23	77	0	65
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	3	27	66	4	152
300-399	5	10	78	7	100
400-599	2	21	73	4	214
600-800	3	22	71	4	205
Powyżej 800 zł	5	34	60	1	140
Ocena własnych war. mater.					
Złe	3	20	72	5	367
Średnie	1	26	68	5	585
Dobre	8	25	63	4	283
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	25	64	5	90
Raz w tygodniu	3	23	70	4	624
1-2 razy w miesiącu	6	24	64	6	190
Kilka razy w roku	1	24	70	5	214
W ogóle nie uczestniczy	4	27	66	3	116
Poglądy polityczne					
Lewica	6	30	61	3	347
Centrum	2	25	71	2	303
Prawica	4	14	80	2	238
Trudno powiedzieć	2	23	64	10	346

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	47	30	8	1235
Płeć					
Mężczyźni	17	45	30	7	590
Kobiety	12	49	29	9	645
Wiek					
18-24 lat	21	44	26	9	191
25-34	17	53	27	3	223
35-44	10	50	35	5	225
45-54	13	48	34	5	245
55-64	14	48	28	10	149
65 lat i więcej	15	38	28	19	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	45	29	13	450
Miasto do 20 tys.	14	50	30	6	168
20-100 tys.	14	50	29	7	228
101-500 tys.	15	47	31	7	247
501 tys. i więcej mieszk.	22	47	29	2	142
Wykształcenie					
Podstawowe	12	42	30	16	325
Zasadnicze zawodowe	10	50	31	8	328
Średnie	17	50	29	4	460
Wyższe	28	43	26	4	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	39	29	4	73
Prac. umysł. niż. szczebla	19	45	33	3	105
Pracownicy fiz.-umysł.	17	52	27	5	110
Robotnicy wykwalifikowani	10	60	24	5	100
Robotnicy niewykwalifik.	12	40	43	5	43
Rolnicy	2	51	43	4	69
Pracujący na własny rach.	9	55	31	5	53
Bierni zawodowo					
Renciści	15	43	29	13	132
Emeryci	15	43	28	14	230
Uczniowie i studenci	20	47	25	8	94
Bezrobotni	13	44	31	12	167
Gospodynie domowe i inni	13	57	25	5	56
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	18	47	30	5	197
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	16	47	34	3	95
sekt. pryw. poza rolnict.	16	51	28	6	194
prywatnym gosp. rolnym	3	46	48	4	65
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	13	46	32	9	152
300-399	19	41	32	9	100
400-599	15	45	32	7	214
600-800	11	54	29	6	205
Powyżej 800 zł	24	46	24	6	140
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	41	40	11	367
Średnie	16	50	26	9	585
Dobre	22	50	24	4	283
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	13	49	27	11	90
Raz w tygodniu	13	46	31	10	624
1-2 razy w miesiącu	14	49	25	12	190
Kilka razy w roku	19	46	32	3	214
W ogóle nie uczestniczy	20	48	29	2	116
Poglądy polityczne					
Lewica	24	50	23	3	347
Centrum	12	54	29	5	303
Prawica	16	42	37	6	238
Trudno powiedzieć	8	42	32	18	346